

Simpel en efficiënt werken met **blokkalven** in de herfst

Alle koeien laten afkalven in oktober en november heeft nogal wat voordelen, bedacht Frans Kramer uit Kubaard. Omdat de veehouder geen collega's vond met ervaring, besloot hij het zelf te proberen. Het systeem bevalt goed en heeft meer pluspunten dan gedacht. Maar vruchtbaarheid is de succesfactor en tot nu toe is veel geïnvesteerd om de koeien in het nieuwe afkalfpatroon te krijgen.

TEKST WICHERT KOOPMAN

De hele dag druk met allerlei klusjes, maar 's avonds het gevoel hebben niet echt wat te hebben gedaan. En dan ook nog geen technische topresultaten realiseren. Voor Frans Kramer uit het Friese Kubaard begon het steeds meer te kriebelen.

'Toen onze kinderen nog klein waren, vond ik de lagere arbeidsproductiviteit niet zo'n probleem', vertelt de 51-jarige melkveehouder. 'Mijn vrouw werkt buitenshuis en ik kon het werk op de boerderij combineren met de zorg voor onze drie kinderen. Maar toen die op een leeftijd kwamen dat ze zichzelf steeds meer konden redden, begon ik na te denken.' Om inzicht te krijgen in zijn tijdsbesteding hield Kramer drie maanden een urenregistratie bij. 'Ik kwam erachter dat ik relatief veel tijd kwijt was aan kleine, steeds terugkerende klusjes rondom tochtcontrole, insemineren, afkalven en verzorgen van de jongste kalveren. De meeste koeien kalven vanzelf', noemt hij als voorbeeld. 'Maar je wilt een kalfkoe wel in de gaten houden en er bij in de buurt blijven. Al die tijd kun je niet efficiënt met iets anders bezig zijn', legt de veehouder uit. 'Dat moest anders kunnen', bedacht hij.

Niet schudden en maar twee stieren

Kramer is sowieso een ondernemer die nadenkt over het rendement van zijn arbeid. Hij houdt de bedrijfsvoering zo simpel mogelijk om efficiënt te kunnen werken. Zo teelt hij uitsluitend gras en wordt al het landwerk uitbesteed aan een loonwerker. 'Alleen schudden doe ik zelf, maar dan ook alleen als het echt niet anders kan vanwege de weersomstandigheden of de zwaarte van het gewas. Meestal schud ik helemaal niet', vertelt hij. Het rantsoen voor de koeien is al even eenvoudig. Met een blokkendoseerwagen krijgen de dieren aan het voerhek graskuil en in het winterseizoen twee kilo droge stof snijmais. In het zomerseizoen wordt zo veel mogelijk geweid. Aanvullende brok krijgen de koeien in de melkstal.

Ook de fokkerij houdt de Friese veehouder zo simpel mogelijk. 'Ik koop ieder jaar van twee stieren 150 rietjes. Ik begin te insemineren met de eerste stier en als die op is, begin ik met de tweede. Als ook die op is, schakelen we over op Belgisch-witblauwsperma', legt hij zijn strategie uit. 'Ik heb van fokkerij geen verstand en op deze manier hoef ik daar ook niet over na te denken.'

In overleg met zijn fokkerijspecialist zoekt hij ieder jaar twee stieren uit, waarbij verwantschap met eerdergebruikte stieren natuurlijk een belangrijk aandachtspunt is. 'Stieren moeten positief scoren op gehalten en verder een foutloos verervingspatroon hebben. Ik kan in de paringen immers niet compenseren', legt de veehouder uit. 'Verder vind ik het belangrijk dat de kalveren van een stier gemakkelijk worden geboren, maar ook dat de dochters van een stier gemakkelijk afkalven. En de laatste jaren let ik extra op het kenmerk dochtervruchtbaarheid.' Dit jaar worden de koeien geïnsemineerd met Fast Lane en Everton, de kalveren zijn van Endless en Liberate en de pinken van Nippon P en Pitcher. Tussen de melkgevendende dieren lopen dochters van onder andere Buider P, Ranger, Startrek, Stelando en Vitesse.

Geen ervaring, dus zelf proberen

In zijn zoektocht naar een systeem om efficiënter te werken vroeg Kramer zichzelf ook af wat hij zou doen als hij met één koe opnieuw zou kunnen beginnen. 'Dan zou ik er sowieso voor kiezen om deze koe te laten kalven in de herfst', vertelt de veehouder. 'Koeien die in de zomer afkalven, hebben veel meer last van opstartproblemen. Als een koe bij dertig graden aan de nageboorte blijft staan, is de kans op een baarmoeder-

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaar	Frans Kramer (51)
aantal melkoeien	132
aantal stuks jongvee	120
rollend jaargemiddelde	9.029 kg melk met 4,61% vet en 3,46% eiwit
tussenkalf tijd	376 dagen
afkalfleeftijd vaarzen	24 maanden
grondgebruik	70 ha grasland, waarvan 40 ha huiskavel

ontsteking bijvoorbeeld groot, terwijl zo'n koe in de winter daar vaak weinig last van heeft. Bovendien: koeien drachtig krijgen tijdens een hittegolf is meestal ook geen succes.'

Met al deze overwegingen in zijn achterhoofd rijpte bij Kramer het idee om alle koeien in een korte periode in de herfst te laten afkalven. 'Ik dacht: dit systeem heeft zoveel voordelen, er zullen vast collega's zijn die dit al eens hebben geprobeerd. Maar toen ik rondvroeg bij mijn adviseurs, bleek niemand van hen een veehouder met ervaring te kennen', vertelt hij. 'Toen besloot ik het maar zelf te gaan proberen. Ik hoop nog een jaar of vijftien met plezier te blijven boeren. Het zou jammer zijn als ik er later achter zou komen dat het systeem bij een ander goed werkt, terwijl ik geen tijd meer heb om het zelf toe te passen', verklaart hij.

Afkalfpatroon omgooien is investering

Het is vijf jaar later en Kramer heeft inmiddels drie jaar ervaring met blokkalven in oktober en november. 'We beginnen nu mooi in het ritme te komen', vertelt hij. 'Dit jaar heb

De koeien krijgen een basisrantsoen van graskuil en 2 kilo droge stof mais

De koeien worden gevoerd met een doseerwagen

Tot 10 maart worden de koeien driemaal daags gemolken

ik voor het eerst een lichter pinken die allemaal in oktober en november op een leeftijd van twee jaar kunnen kalven', legt hij uit.

Radicaal omgooien van het afkalfpatroon bleek een stevige investering. Dat had Kramer ook ingecalculeerd. 'In het aanloopjaar leverde ik bijvoorbeeld veel minder melk, omdat ik een groot aantal koeien liet uitlopen om in het goede afkalfpatroon te komen. En ook een deel van de pinken had ik dat jaar laten overlopen', legt hij uit. 'Met de kennis van nu zou ik het anders aanpakken: koeien die niet in het afkalfpatroon passen, verkopen en omruilen voor koeien die wel op het juiste moment afkalven. Dan hou je de melkproductie op peil.'

Dit is ook de strategie die de veehouder nu toepast. Koeien die begin maart nog niet drachtig zijn, blijft hij wel insemineren maar met als doel om ze later als drachtige gebruikskoeien te kunnen verkopen. 'Mocht ik uiteindelijk toch koeien tekortko-

men, dan kan ik zo ongeveer met gesloten beurs dieren terugkopen die wel in oktober en november kalven', verwacht hij.

Tussenkalftijd de succesfactor

Een tussenkalftijd handhaven van om en nabij een jaar is de succesfactor voor het systeem. 'Vruchtbaarheidsmanagement was nooit mijn sterkste kant. Maar ik leer snel', vertelt Kramer lachend. Het feit dat er geen koeien meer kalven in de zomermaanden helpt hierbij, maar de veehouder ziet als voordeel van blokkalven vooral dat hij in een afgebakende periode intensief en volgens een vast protocol met de vruchtbaarheid van de dieren bezig is. Zo zit hij er meer bovenop. 'Half december laat ik alle koeien scannen om te controleren of ze cyclisch zijn. Dieren die dat nog niet zijn, behandelen we. Daarna beginnen we op de dag na kerst alle tochtige dieren te insemineren, soms wel vijftien op een dag. Dit betekent dat er

Kramer heeft een huiskavel van 40 hectare gras en wil de koeien komend seizoen dag en nacht gaan weiden

Kramer markeert dagelijks de te insemineren koeien

iedere dag om klokslag half tien een inseminator van CRV op het bedrijf komt. Alle koeien en pinken staan dan vast aan het voerhek. De dieren die geïnsemineerd moeten worden, markeer ik met een stift, iedere dag een andere kleur.'

Vanaf ongeveer 1 februari komt de dierenarts elke vrijdag scannen op dracht. Ook de koeien die dan nog niet zijn geïnsemineerd, worden gecontroleerd en eventueel tochtig gespoten. Hoewel het met deze werkwijze lukt om een groot deel van de koeien binnen 100 dagen na afkalven drachtig te krijgen, valt tot nu toe jaarlijks 30 tot 35 procent van de koeien uit omdat ze te ver uitlopen. 'Daarmee selecteer ik nu heel scherp op vruchtbaarheid', stelt de veehouder. 'Ook al omdat ik steeds de eerste zestig geboren vaarskalfjes aanhoud. Die hebben in ieder geval allemaal een moeder met een goede vruchtbaarheid.' Vanaf half augustus zet Kramer wekelijks zo'n twintig koeien droog. Omdat hij een grote groep droge koeien tegelijk heeft, is het de moeite waard om voor deze dieren een aparte kuil te maken van de tweede snede van grasland dat geen drijfmest heeft gehad. 'Op het laatst melk ik nog maar een klein groepje koeien en dat zien we terug in de zuurtegraad van het vet. Ook het bevriezen van de melk in de tank is in deze periode een aandachtspunt', geeft de veehouder aan. 'Daarom zetten we in de loop van september alles droog. Dit bekend wel dat de koeien die eind november kalven, eigenlijk iets te lang droogstaan.'

Vier keer per dag kalveren voeren

Als alle koeien en vaarzen binnen twee maanden afkalven, worden binnen die twee maanden ook meer dan 130 kalveren geboren. In theorie betekent dit een hoge besmettingsdruk voor bijvoorbeeld diarree. 'Het is de meest gestelde vraag als ik vertel over mijn systeem: of ik niet binnen no time de kalveren aan de schijt heb', vertelt Kramer. 'Maar dat valt ontzettend mee. Het gaat nu juist veel beter dan in het verleden', is zijn ervaring.

Volgens de veehouder zijn hiervoor twee verklaringen. De eerste is dat de kalverhuisvesting een groot deel van het jaar leeg staat. 'Als in oktober het eerste kalf wordt geboren, is alles schoon en de besmettingsdruk nul', legt hij uit. De tweede verklaring is volgens Kramer zijn eigen werkwijze. 'Omdat ik alle kalveren tegelijk heb, ben ik er meer op gefocust. Dat begint al bij de geboorte en de biestverstreking. En ik voer de kalveren de eerste maanden vier keer per dag, vooral vanwege de controle. Als ik een kalf niet vertrouwd, grijp ik direct in door water met elektrolyten en medicatie te geven. Meestal is het de volgende melkbeurt dan alweer fit en vraag ik me achteraf wel eens af of behandelen nodig was geweest. Maar met zoveel kalveren kan ik geen risico nemen', vindt de veehouder.

Een jaargang kalveren scheelt maar twee maanden in leeftijd

'In het verleden zag ik het nog wel eens aan met een succesvol kalf. Nu kan ik me dat gewoon niet meer permitteren.'

Tot 10 maart drie keer daags melken

Tijdens het interview, dat in het begin van de middag plaatsvindt, staat de vacuümpomp te brommen. 'We melken nu drie keer per dag', verklaart Kramer. 'Met een koppel van uitsluitend nieuwmelkte koeien, die op dit moment een gemiddelde dagelijkse productie van 36 kilo hebben, kan dat heel goed uit. Een voordeel daarbij is ook dat ik alle krachtvoer, tot maximaal 12 kilo per koe per dag, in de melkstal kan voeren. Bij twee melkbeurten lukt dat niet.'

Van de drie melkbeurten neemt Kramer zelf alle ochtendmelkingen en een deel van de late avondmelkingen voor zijn rekening. Voor de overige melkbeurten heeft hij hulp van melkers. 'Ik heb hen al laten weten dat ze vanaf 10 maart op zoek kunnen naar ander werk. Dan zijn de koeien rond de 150 dagen in lactatie en ga ik weer twee keer per dag zelf melken', vertelt hij. De veehouder hoopt zijn koeien vroeg in het weideseizoen naar buiten te kunnen doen en daarna zo snel mogelijk dag en nacht te kunnen weiden. 'De weideperiode is de periode waarin de winst van dit systeem gemaakt moet worden', legt hij uit. Afgelopen jaar kwam dit nog niet helemaal uit de verf. Enerzijds kwam dat doordat de huiskavel met 20 hectare te krap was om dag en nacht te weiden, anderzijds doordat de grasgroei tegenviel door de droogte. 'Maar ik heb er 20 hectare huiskavel bij kunnen kopen', vertelt Kramer. 'Ik ga ervan uit dat het nu wel gaat lukken om de koeien 25 tot 30 liter melk per dag te laten geven op uitsluitend weidegras en twee keer een kilo brok in de melkstal.'

Niet 365 dagen per jaar scherp

Kramer is nog steeds enthousiast over zijn keuze om het afkalfpatroon om te gooien. 'De eerst jaren heeft het echt geld gekost, maar dat gaan we de komende jaren terugverdienen', stelt hij met overtuiging. 'Daarbij past dit systeem bij mij. Ik ben geen veehouder die 365 dagen per jaar honderd procent scherp is op alle aspecten van de bedrijfsvoering.' In dit systeem hoeft dat ook niet. 'Ja, tussen oktober en maart ben ik erg druk met afkalven, insemineren, kalveren voeren en drie maal daags melken', zegt hij. 'Maar omdat het om grote klussen gaat, kan ik ook arbeid inhuren. Als de koeien eenmaal drachtig zijn en naar buiten gaan, kan ik de teugels laten vieren. In de zomer is het werk simpel met twee keer per dag melken en een draadje verzetten. Dan kan ik het gemakkelijk overlaten aan een vervanger. En eind september kunnen we sowieso onbezorgd op vakantie. Dan staan alle koeien droog.'